

חינוך

המעונות המסובסדים עומדים ריקים: "אין מטפלות לגיל הרך"

הביקוש למעונות מסובסדים לבני 0-3 עצום, אבל התפוסה ירדה בשנה האחרונה ב-56% ■ הסיבה: מחסור במטפלות ■ "מסגירת המעונות ייפגעו המעמדות הנמוכים ונשים בפריפריה, שממילא קשה להן יותר לצאת להתפרנס"

התראות במייל

צליל אברהם

2024 ביולי 10 • 06:10

כמעט כל הורה לילד בגיל 0-3 יודע באיזה תאריך נפתחת ההרשמה לוויצו ולנעמת – וגם שהיא מסתיימת באותו היום.

התשלום על גן פרטי הוא הסעיף הגדול ביותר בתקציב של משפחות עם ילדים קטנים, אחרי דיור. המחיר יכול להגיע גם ל-5,000 שקל בחודש במרכז הארץ, ומכונה בקרב חלק מההורים "משכנתא שנייה". בתנאים האלה, המחירים של "מעונות הסמל", המסגרות המסובסדות, הם אטרקציה של ממש – 3,396 שקל לתינוק ו-2,281 שקל לפעוט, לפני הנחה.

הביקוש למסגרות המסובסדות עצום: בישראל יש כחצי מיליון ילדים בני 0-3, ורק 21% מהם לומדים במסגרות ציבוריות או מפוקחות. הגדולות והמוכרות שבהן שייכות לחברה למתנ"סים, לנעמת, לוויצו ולרשתות נאות מרגלית ואמונה. לא כולם מצליחים להשיג מקום במסגרות האלה, וגם אם כן, לא תמיד מקבלים הנחה – שניתנת לפי הכנסת ההורים. אם ההכנסה אפסית, המחיר הוא 910 שקל לפעוט ו-1,129 שקל לתינוק; אם ההכנסה היא מעל ל-6,000 שקל לנפש, אין הנחה. למרות הצורך הגדול בחינוך לגיל הרך במחיר שמשפחה יכולה לעמוד בו, התפוסה במעונות האלה הולכת ויורדת, והמבנים עומדים ריקים – לפי דו"ח החינוך לגיל הרך שמפרסם המכון הישראלי לחינוך בגיל הרך במכללת אורנים.

"עדיף לקפל בגדים בפוקס"

לפי הדו"ח, שחיברה ד"ר גלית בינט, התפוסה הכללית במעונות פחתה בתוך שנה אחת ב-21%, והתפוסה בקבוצת הגיל של התינוקות פחתה ב-56% — מ-8,000 מקומות שנותרו פנויים בשנת הלימודים תשפ"ג (2022-2023) לכ-15 אלף בשנת הלימודים שהסתיימה. איך זה יכול להיות? במכון מסבירים שהארגונים המפעילים את המעונות סוגרים כיתות בגלל מחסור בנשות צוות.

המטפלות במעונות הסמל נקראות היום "מחנכות שנות ינקות". התואר אמנם יפה, אך התנאים לא מושכים במיוחד. "אלה העובדות הכי מוחלשות במערכת החינוך", אומרת ד"ר אופירה בן שלמה, מנהלת המכון הישראלי לחינוך בגיל הרך. "אין להן השכלה, אין להן כמעט הכשרה, והן נושרות מהמקצוע הזה בראש ובראשונה בגלל תגמול נמוך מאוד". כל מטפלת או מחנכת כזאת מופקדת על שישה תינוקות או על 11 פעוטות.

"השכר הוא שכר מינימום", אומרת בן שלמה. לדבריה, "זו עבודה קשה מאוד, מ-7:30 עד 16:00 עם ילדים קטנים. אין להן את ההסתדרות שתגבה אותן, והן לא עושות הפגנות. הן עוזבות. הן אומרות, 'עדיף לעבוד בפוקס ולקפל בגדים'. הן יכולות לעבוד גם בתור סיעות בגן עירייה - שם השכר גבוה יותר ויש ימים קצרים וחופשה בחגים".

המחקר שערכו במכון לחקר החינוך בגיל הרך מעלה שאין כמעט גנים בתפוסה מלאה - בכל הארץ. "3% מהמעונות בתפוסה מלאה ו-12% בתפוסה כמעט מלאה. ב-85% התפוסה רחוקה מלהיות מלאה. בבית שמש יש 4,000 מקומות פנויים, אבל אי-אפשר להירשם — אין צוות", אומרת בן שלמה.

"בקרוב נראה ירידה באחוז הנשים בשוק העבודה"

חינוך לבני 0-3 נתפס היום כשירות חינוכי, אבל במקור הוא הוקם כשירות להורים, שמטרתו לעודד אמהות להיכנס לשוק העבודה.

במובן הזה, הירידה בתפוסה במעונות היא פגיעה כפולה בנשים מהשכבות החלשות – שהן גם העובדות במעונות, וגם הלקוחות שלהם.

ד"ר אופירה בן שלמה, מנהלת המכון הישראלי לחינוך בגיל הרך

"צריך להבין שמי שייפגע מסגירת המעונות אלה המעמדות הנמוכים, נשים בפריפריה שממילא קשה להן יותר לצאת להתפרנס ונעזרות במעונות האלה"

"החברה הישראלית חווה רגרסיה בטיפול בשכבות החלשות שלה", אומרת בן שלמה. "ילדים מהשכבות הבינוניות ומעלה לא זקוקים למעונות האלה, יש להם משפחות חזקות. במעמדות הנמוכים הם משלמים מחיר כפול ומכופל. הם גם העובדים שנמצאים בחוסר אופק תעסוקתי, אין להם איך לצאת מהבור הזה, והם גם צרכני השירותים שפוגעים בהם יותר. בקרוב נראה ירידה באחוז הנשים שנכנסות לשוק העבודה".

כניסת נשים לשוק העבודה היא אחד מגורמי הצמיחה בכלכלה הישראלית. שיעור הנשים בשוק העבודה עלה במידה ניכרת ב-20 השנים האחרונות, בעיקר בחברה החרדית והערבית. "התפיסה היא שיש היום שיעור תעסוקה גבוה מספיק, והישראלים עובדים", אומרת בן שלמה. "צריך להבין שמי שייפגע מסגירת המעונות אלה המעמדות הנמוכים, נשים בפריפריה שממילא קשה להן יותר לצאת להתפרנס ונעזרות במעונות האלה".

להפוך את הטיפול בגיל הרך למקצוע

הפתרון, לדעתן של חוקרות המכון, הוא קודם כל העלאת שכר המטפלות במעונות ל-12 אלף שקל בחודש, והפיכת הטיפול בגיל הרך למקצוע אקדמי. "מטפלת צריכה להיות מוכשרת לתפקיד, ולהיות בעלת יכולת חינוכית וכלים להתמודדות עם המצוקות ועם הצרכים של ילדים בגיל הרך", אומרת בן שלמה.

היא מסבירה שהיום רוב העיסוק באיכות כוח האדם במסגרות הגיל הרך הוא סביב מעקב ומצלמות. "התפיסה היא פיקוחית, שיטורית. כל השיח היום הוא על איך למנוע מהמטפלות להכות, ולא על איך למנוע ממנה להרגיש מתוסכלת וחסרת כלים".

גן של יוצו בתל אביב. איכות המעונות מידרדרת בעקבות התקציב הנמוך צילום: מוטי מילרוד

המעונות אמנם עברו מאחריות משרד הכלכלה לאחריותו של משרד החינוך ב-2022, כחלק מרפורמה שאמורה לכלול גם הכשרות למטפלות, אבל על פי הדו"ח, ההכשרה חלקית ולא אחידה. "משרד החינוך מעביר את האחריות על ההכשרה לרשויות המקומיות, שיוציאו קולות קוראים ושימצאו מדריכות חינוכיות. מובן שהרשויות נבדלות זו מזו ביכולות שלהן, וכמובן שתל אביב היא לא חורפיש", אומרת בן שלמה.

מעגל קסמים

מלבד הכשרה, הרפורמה אמורה הייתה לכלול גם הדרכה בת עשר שעות במהלך שנת הלימודים, אך החל מהשנה הבאה היא תקוצץ לארבע שעות בלבד. ד"ר בן שלמה ופרופ' עדי יופה מהפקולטה לחינוך בבר אילן פנו למשרד החינוך והזהירו כי הדרכה בת ארבע שעות בלבד לא מספיקה, ועלולה לפגוע באיתור מוקדם של קשיים התפתחותיים.

המקרה של מעונות היום מדגים מעגל קסמים של ייבוש שירותים חברתיים. איכות המעונות מידרדרת בעקבות התקציב הנמוך, שלא מספיק כדי להביא כוח אדם איכותי. בעקבות המחסור בכוח האדם השירות מצטמצם, ומוביל לקיצוץ נוסף בהדרכה הניתנת למטפלות. לדברי בן שלמה, "זה ייבוש של שירות שמי שהכי זקוקות לו הן נשים מוחלשות מהחברה הישראלית — נשים שצריכות את המקום בגן כדי לצאת לעבוד".

ממשרד החינוך נמסר בתגובה: "מקבלת האחריות על מעונות היום ממשרד בעבודה למשרד החינוך, המשרד פעל רבות כדי להטמיע סטנדרטים פדגוגיים במסגרות המיועדות לפעוטות, כדי להפוך אותן

ממסגרות טיפוליות למסגרות חינוכיות, המעניקות רצף חינוכי במערכת החינוך כבר מגיל לידה.

"באשר לשעות ההדרכה, על פי חוק הפיקוח נדרשות ארבע שעות הדרכה למעון, והמשרד ראה לנכון לתת מעבר למה שנדרש: בתשפ"ג חמש שעות ובתשפ"ד עשר שעות. בעקבות המלחמה והקיצוצים הרחביים שהיו בכל משרדי הממשלה, נדרש המשרד להוריד את שעות ההדרכה, ולקראת תשפ"ה ייעשה כל מאמץ לתת מעבר למה שמחויב בחוק.

"נוסף על כך, המשרד מכשיר את המחנכות המטפלות במשך 220 שעות, במימון המשרד. ההכשרה כוללת לימודים אקדמאים והדרכה מעשית בתוך מסגרת המעון. בסיום הלימודים הן מקבלות מענק נוסף. כמו כן, יש אפשרות להכשרה מתקדמת הכוללת 390 שעות לימודים במשך שנתיים, ובה הן יקבלו לימודים עיוניים והדרכה מעשית במעונות. גם בסיום הכשרה זו הן מקבלות מענק. משרד החינוך יעדכן את תכנית העבודה של המענים לגיל הרך לקראת תשפ"ה תוך ביצוע התאמות למסגרת התקציב".

הכותבת היא כתבת ומגישה ב"כאן הסכתיים"

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ שכר

+ יוקר המחיה

+ גן ילדים

+ חינוך

הצג עוד

דיורים | מערכת | הנהלה | תנאי שימוש | רכשו מנוי | ביטול מנוי | שאלות ותשובות | צרו קשר | פרסמו אצלנו | הצהרת נגישות

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ